

Çatışmanın Ortasında Nusayriler ve Barış Umutları

Hakan Mertcan ile yaptığımız söyleşi, demokratikleşme(!) adına yaşananları gözler önüne sererken, Alevilerin ve özelde Nusayrilerin yaşadıkları dinsel ve etnik ayrımcılığın sonuçlarına odaklanıyor.

3 Ekim 2012 Çarşamba

Türkiye’de Alevilik sorununun sinsice giderek büyüdüğü bir dönemde, bir de Türkiye’nin güney kesiminde yaşanan etnik ve dinsel çatışmaların ortasında kalan Nusayriler var. Orada hem sıcak çatışmaların içinde yaşadıkları güvencesiz ortamdan hem de Alevi olmalarından kaynaklanan bir takım sorunlarla karşı karşıyalar.

Nusayrilik öğretisinden başlayalım. Türkiye’de Nusayrilerin dünü ve bugünü hakkında devlet ideolojisinin yarattığı etkiler / devletle olan ilişkileri bağlamında neler söyleyebiliriz?

Suriye’de başlayan olaylarla birlikte çok sık ismini duyduğumuz Nusayriler, kendilerini Nusayri olmaktan ziyade Alevi olarak nitelerler. Daha da spesifik olarak Arap Alevi olarak nitelerler. Etnik olarak Arap, dinsel olarak ise Müslüman Alevi olduklarının altını çizerler.

Kısaca Nusayriliğin nereden geldiğini açıklayarak başlayalım. Nusayriler de Aleviler gibi 12 İmam inancına sahiptirler. 11. İmam olan Hasan el-Askeri’nin en yakın müridi olan Muhammed bin Nusayr; ondan aldığı edep, öğreti ve inancın kendinden sonraki kitlelere taşınmasında bir aracı olmuştur. Muhammed bin Nusayr’ın kendini peygamber ilan ettiği, ortaya yeni bir din meydana getirdiği gibi bir takım iddiaların hiçbir gerçekliği yoktur. Nusayriler yüzyıllar boyu getirilen suçlama ve aşağılamalardan dolayı, kendilerini Nusayri olmaktan çok Alevi olarak tanımlamaktadırlar. Nusayri kesimin bugün büyük çoğunluğu kendini Arap Alevi olarak tanımlar.

Arap Alevilerin devlet ile ilişkilerine bakarsak; Yavuz Selim zamanından beri Osmanlı’nın egemenliğinde yaşadıklarını, ancak Suriye’de ve özellikle Halep’te yaşayan Alevi topluluklarının büyük kırımlardan geçirildiğini söyleyebiliriz. Örneğin Arap Alevilerin sözlü tarihinde, Yavuz’un Suriye seferi sırasında, yaklaşık yetmiş bin ile seksen bin arasında Arap Alevinin öldürüldüğü anlatılır. Daha sonra Osmanlı himayesinde Arap Aleviler Suriye’nin dağlık kesimlerinde Lazkiye, Tartus, Baniyas gibi yerleşim yerlerinde büyük yoksulluklar içinde yaşamaya başladılar. İlerleyen dört yüz yıl boyunca ilişkiler yarı özerk-otonom şekilde; devletin sadece vergi alıp, “nizam sağlamak” -zorunlu askerlikle birlikte- asker toplamak üzere kendini gösterdiği bir seyir izledi. Daha sonra yine buralarda büyük kırımlar ve direnişler de meydana gelmiştir. 19. yüzyılda Osmanlı’nın kritik dönemlerinde bu ilişkiler değişmeye başladı. Devletin çağın koşullarına göre modernleşme çabaları daha sistematik biçimde topluluklar karşısına çıkmasına yol açmıştır. Özellikle Abdülhamid döneminde bunun salt bir şiddetle oluşturulamayacağı öngörüldüğünden, bir ihtida politikasına yani Sünnileştirme politikasına ağırlık verildi. Yüzyıllardır baskı ve ölüm yaşayan diğer dinsel-mezhepsel topluluklar gibi, bir parça nefes alabilecekleri düşüncesi ile bu ihtidaya icazet verir hale gelmişlerdir. Nusayri ileri gelenleri kendi yerleşkelerine mescit yapılmasına izin vermişlerdir. Osmanlı Devleti de buralara mescitler ve medreseler inşa ederek Nusayri çocuklarını okullarda himaye altına almıştır. Fakat merkezi devlet bu yöndeki politikasını çok da kolay hayata geçiremedi. Yine de burada yaşayan Nusayrilere karşı baskılar bitmedi. Nusayriler takıyyecilikle suçlanmaya devam edildi. Bu, çok yanlış bir tanımlama değildir. Orada insanlar kendilerini korumak ve hayatlarını devam ettirmek için, baskılar karşısında çaresizce devlet politikasını kabul etmiş gibi davranmışlardır.

Osmanlı’nın bu Sünnileştirme politikaları, yereldeki yöneticiler ve ileri gelenlerin, diğer çeşitli dinsel gruplar gibi Nusayrilere yaptığı baskıyı artırdı. Osmanlı merkezi yönetimi Arap Alevilere yönelik bazı saldırıları engellemeye çalışmışsa da kendisi bu insanlara dinlerini, inançlarını unutturup, uzun vadede gelecek kuşakları Sünnileştirmek amacıyla bir devlet politikası izlemiştir. Osmanlı’nın son dönemleri genelde bu şekilde geçmiştir.

Cumhuriyet dönemindeki gelişmeler ne yönde oldu?

Milli Mücadele döneminde özellikle Çukurova bölgesinde Arap kimliği çerçevesinde mücadele eden Arap Alevi gruplar, daha sonra Kemalistlerin bölgedeki etkinliği ile birlikte mücadeleye ortak olup Çukurova’nın kurtuluşunda büyük rol oynadılar. Ama bu topluluk Arap ve Alevi olarak anılmak yerine Eti Türkü, Horasan Türkü, Türk Alevi olarak anılmıştır.

Tüm bu gelişmelerin yanında Arap Aleviler, Hatay’ın Türkiye’ye katılımında da muazzam derecede etkili

olmuşlardır. Orada yüksek oranda bir Alevi cemaati oyu bulunmaktaydı. Manda sürecinde farklı tavırlar gelişmiş olmakla birlikte, Alevi şeyhlerinin önemli bir kısmı Türkiye'ye katılımı desteklemiştir. Bir tarafta ne olacağı belirsiz bir Suriye, üstelik uzun yıllar kendilerine düşmanca yaklaşmış Arap Sünnilerin etkinliğinin verdiği güvensizlik diğer tarafta prensipleri az çok belli bir Türkiye, kendini laik, çağdaş olarak tanımlayan bir yapı, bir takım siyasal ve iktisadi vaatler bütün bunlar Alevi topluluğun ileri gelenlerini cezbetmiş olmalı. Diğer bir noktaya da değinmekte fayda var. "Zor unsuru" her yerde bu insanların karşısına çıkıyordu. Bu insanlar zaten çok yoksullardı ve oradaki Türk-Sünni ağaların yanında çalışıyorlardı. Onlara karşı durmaları da çok zordu. Ancak bahsettiğimiz tüm yararlarına rağmen Arap Aleviler devletin asimilasyon politikalarına maruz kalmışlardır. Özellikle Hatay'dan önce Türkiye topraklarında yer alan Adana, Tarsus, Mersin gibi bölgelerde uygulanan asimilasyon politikası yoluyla bugünkü genç kuşaklarda Arapça konuşabilen insanlar çok azdır. Hatta bir önceki kuşakta dahi böyledir. Bu bölgelerdeki asimilasyon politikası daha etkilidir.

60'lı yıllardaki solun yükselişi bu topluluğu da içine almıştır. Nusayriler de sol muhalefet içinde önemli yer almışlardır. Birçok yerde görünmeyen büyük çaplı mücadeleler olmuştur. Örneğin; 1975-76'da bir Samandağ Lisesi boykotu vardır. Birkaç dönem sürmüştür. Bir dönemde beş yüzden fazla öğrencinin kaydı silinmiştir. Diğer dönem altı yüz küsur kişi... Ancak 80 darbesi sonrası gelişen ortamlarda yeniden kendi kabuklarına çekilmişlerdir. 1990'lardan itibaren ise çeşitli dernekler ve vakıflar aracılığı ile Alevi kültür ve kimliğine sahip çıkmak anlamında çok küçük adımlarla sahneye çıkmaya başlamışlardır.

Son dönemde Suriye'de yaşananlara bakarak politik bir değerlendirme yaptığımızda, etnik ve dinsel gelişmelerin bundaki payı nedir?

Suriye'de olanlar Arap baharı denilenin bir uzantısı olarak nitelendirilmeye çalışılıyor ki bu çok doğru değil. Evet, Suriye'de otoriter bir devlet vardır, Suriye halklarının da daha fazla özgürlük ve demokrasiye ihtiyacı vardır. İlk olaylar patlak verdiğinde sokağa çıkan seküler ve sol muhalif görüşten ciddi kesimler de vardı. Fakat çok kısa bir sürede bu sokakların manipüle edildiğini ve dış destekli eli silahlı çetelerin eline geçmeye başladığını gördük. Emperyal güçler orada çok çabuk bir manipülasyon gerçekleştirdiler. Suriye toplumunu ve özellikle ordusunu, bürokrasisini çözmek için çok daha önceden bildiğimiz bir taktik izlendi: Alevi diktatörlüğü! Buna göre, Alevi azınlık devletin üst düzeyini ve orduyu ele geçirmiş ve çoğunluk olan Sünni toplum üzerinde bir baskı yürütüyor şeklindeki tezler Hakikate uygun düşmüyor, gerçekçi değildir. Esad zaman içinde orduda ileri kademelere gelen Alevi gruplardan faydalanmıştır. Fakat ülkedeki tüm azınlık topluluklara (İsmaililer, Dürziler, Aleviler, Hristyanlar) yaslandığı gibi bunun yanında geniş bir Sünni ittifakla var olabilmıştır. Yoksa takriben % 15'lik Alevi nüfusa sahip bir ülkede 1970'lerden bu yana böylesi bir rejimi sürdürmek mümkün değildir. Örneğin Halep ve Şam bugün en önemli Sünni merkezlerdendir. Ancak dikkat edersek, muhalifler bir türlü Şam ve Halep'i düşüremediler. Oradaki Sünni burjuvazi ve orta sınıf, Esad güçlerinin yanında yer aldı.

Ayrıca medyada anlatıldığı gibi Suriye'de gelişen her şeyi bir mezhep gözüyle değerlendirmek yanlıştır. Türkiye'de iki Alevi hakim Yargıtay'da iken "Bunlar dedelerden icazet alıyorlar" gibi yorumlar da duyduğumuz için, Suriye'de olanların bu şekilde yansıtılmasına hiç de şaşırılmaması gerekir. Ordu ve devlette belli kademelerde Aleviler olunca bu durum hemen böyle anlaşıldı. Ama şuna dikkat çekmek gerekiyor. Orada Alevilerin egemenliğinde bir devlet olsaydı, Alevilik kamusal olarak bir güç olurdu, ayrıcalığı olurdu, kamu politikalarına yön verirdi. Bugün Suriye'de Aleviliğin neredeyse esamesi bile okunmuyor. Suriye'de Alevilik hangi devlet politikasına temel oluşturmaktadır? Alevilik diye zorunlu bir din dersi olmamıştır hiç. Burada ille de bir dinsel nitelik üretilerek oradaki yapı açıklanacaksa bu nitelik Sünni İslam'dır. Eğer orada bir Alevi devleti olsaydı, Şam'ın göbeğindeki Emevi Cami'nin şimdiye kadar çoktan ortadan kaldırılması gerekirdi. Diğer yandan bizdeki Diyanet İşleri Başkanlığı'na benzer olarak orada da Vakıflar Bakanlığı vardır ve bu bir Sünni örgütlenmedir. Sünni İslam'ın gereklerini yerine getirmek için vardır. Hiçbir yerde hiçbir camide Alevilik öğretilen kaynaklı bir hutbe okunmamıştır. Üç beş kişinin, birinin devlet başkanı, birinin genelkurmay başkanı vs. olması ve bunların da Alevi olması neyi değiştirir? Olaya buradan bakmamız lazım.

BAAS, Suriye'de bir ulus-devlet kurma amacındaydı. Alevilik kadar diğer yaklaşımların da öne çıkarılmasına pek izin vermedi. BAAS tarafından, İslam, ortak kültür olarak değerlendirildi, mezhepçiliğin önüne geçilmek istendi ve bir ulus çatısı yaratılmaya çalışıldı.

Suriye'deki yapıyı kırabilmek için hem Suriye içinden hem de Türkiye'den araştırmacı-yazar kişilerin Suriye'de bir Alevi diktatörlüğü olduğu yönündeki söylemleri devam ediyor. Şimdilerde Lazkiye merkezli bir Alevi devleti kurma planlarından bahsediliyor. Beşar Esad bir Alevi devleti kurmanın fiziksel yapısına sahip değildir. Lazkiye'de nasıl bir devlet kurabilirler? Bunun altyapısı var mı orada? Üstelik Aleviler öyle bir devlet kurarak kendilerini neden daha çok kısıtca alsınlar ki. Bu yöndeki söylemi gerçekçi bulmadığım gibi, bu hattın

provokatif olabileceğini düşünüyorum.

Türkiye'nin güneyindeki gelişmelere bakınca ne söyleyebiliriz?

Hatay her zaman medeniyetler şehri olarak, barışın ve hoşgörünün olduğu bir yer olarak gösterilir ki bu bir ölçüde doğrudur. Belli bir denge vardır burada; Arap Aleviler, Arap Sünniler, Arap Hristiyanlar, çok küçük sayılarda Yahudi ve Ermeniler de vardır. Suriye'de bir Alevi diktatörlüğü varlığının giderek vurgulanması sonucu buradaki yapı da giderek gerilmeye başladı. En çok da Aleviler kendilerine, kimlikleri üzerinden saldırıldığı hissiyatı nedeniyle gerilen topluluklardan biri olmuştur. Diğer yandan basın yoluyla Aleviler üzerine büyük hakarete ve tehdide varan girişimler oldu. Aleviler kendilerinin hedef haline geldiği düşünmeye başladılar. Üstelik bu sadece Hatay'da değil Türkiye'de de birçok gelişmelere neden oldu. Örneğin Adıyaman'da, İzmir'de, Aydın'da, Malatya'da ve daha birçok yerde Alevilerin kapılarına işaretler kondu, kapılara yazılı tehditler bırakıldı, ya da Malatya'daki gibi doğrudan saldırıldı. Bütün bu olanlar biraz önce bahsettiklerimiz üzerinden değerlendirilmelidir. Çünkü siz bir yerde mezhepsel söylemleri yükseltirseniz, bunun fiziksel bir karşılığı olacaktır. Zaten bu coğrafyada yüzyıllardan beri kodlanmış bir Alevi düşmanlığı vardır. Bu süreç bu şekilde devam ettiği müddetçe de daha yoğunlaşarak ve daha tehlikeli şekilde bu kindarlık artacaktır. Bu Türkiye için çok tehlikeli bir sürecin başlangıcını da oluşturabilir.

Alevi örgütlerinin Suriye dolayısıyla ülke sınırları içinde gelişen ve giderek artan bu etnik mezhepsel ayrımcılığa karşı verdikleri tepki ve bunun Alevi kitleler üzerinde yarattığı sağduyu ve dayanışma etkisini nasıl ifade etmek gerekir?

Türkiye'deki Alevi hareketi çok eski değil. Anadolu Aleviliği, Dersim Aleviliği, Türk ve Kürt Aleviliği şeklinde beliren örgütlü mücadelelerin çok uzun bir geçmişi yok. Arap Aleviliği açısından bakınca zaten tüm bu hareketlerle kurumsal açıdan uzun bir mesafe vardı aralarında. Özellikle 1990'lardan sonra çeşitli mahalle dernekleri ve vakıflar şeklinde var olabilmişlerdir ancak. Giderek Alevi kimliğine daha fazla sahip çıkan bir yapısı var. Son dönemde tehditlerin yoğunlaşması bu toplulukları toplumsal düzlemlerde bir araya getirmeye başladı. Bir toplumsal mücadele çerçevesinde etnik kimliklerinin ötesinde Alevi kimlikler etrafında bir araya gelmeleri ve bunu devam ettirecek olmaları, bugüne kadarki Alevi hareketine büyük ivme kazandıracak bir girişim olabilir.

Geçenlerde ileri gelen hemen tüm Alevi dernek ve vakıfları yaşanan son gelişmeler çerçevesinde bir otele basın açıklaması düzenlediler. Bu, bir yandan büyük bir girişimdi. Ama diğer yandan baktığımızda ise çok az şeydi. Arada kurumsal bağların kurulması, Alevi kimliğinin daha ön planda birleştirici bir unsur olması açısından önemlidir. Ama diğer tarafta Arap Aleviler dışındaki Alevi toplulukları önce meseleyi anlamadılar, sonra bazı kesimler Arap Alevileri Alevi olarak görüp görmeme ve sorunun onların sorunu olup olmadığı noktasında çelişkilere düşmüşlerdi. Neyse ki bugün fikri olarak da olsa meseleyi sahiplenme anlamında daha net bir yerdeler. Olumlu bakmak gerektiğini düşünüyorum yine de. Bugün hala kendi içlerinde bir iktidar kavgası yaşanıyor olsa da, henüz arzulanan büyük işleri birlikte gerçekleştirememiş olsalar da bugüne baktığımızda geçmişte yaratılanın çok ilerisinde olduğumuzu düşünüyorum. En azından bunun önünün açıldığını rahatlıkla söyleyebilirim.

Somut olarak ne yapmalılar bu süreçte?

Bugün Alevi kurumlarının temsilcileri bir heyet oluşturup Hatay'a gidebilirler. Tüm bu medya manipülasyonunun olduğu yerde, sorunları bilen ve medyayı bilen, gerçekleri uygun şekilde yansıtmayı başarabilecek kişilerin oraya gidip, olayları doğrudan gözlemleyerek, spekülasyondan uzak olarak "evet burada El Kaideli tipler dolaşıyorlar, mahallelerde provokatif davranışlar sergileniyor ya da sergilenmiyor, kamplarda insanlar şunları söylüyor, şu kamplarda yasadışı örgütlenmeler var ya da yok" gibi doğrudan gözlemlere dayalı raporlar düzenlemeliler. Yoksa egemen medya kuruluşları meydana gelen her şeyi kendi anlayışlarını yansıtan bir hale büründürmeye devam edecektir.

Ayrıca burada sadece Alevileri değil, diğer tüm Sünni toplulukları da bağlayan meseleler var. Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay ekonomileri çökmüş durumda. Türkiye'nin en büyük ikinci tır filosuna sahip şehirlerden biridir Hatay. Ancak şimdi gidin bakın, o tırlar garajlarda satılık ilanlarıyla sıya dizilmişler. Bu olaylardan önce, Hataylılar, Gaziantep'iler orada ticaret yoluyla olsun, taşımacılık yoluyla olsun kendilerine ekmek kapısı bulmuşlardı. Bugün gidin bakın ki tüm faaliyetler tıkanma noktasına geldi. Bundan ise sadece Aleviler değil Sünniler de aynı şekilde etkileniyorlar. Sünni kadınlar ve çocuklar da bugün Hatay'da sokağa çıkarken tedirginlik yaşıyorlar. Mesele orada yaşayan bütün toplulukların meselesidir. Aleviler ise buna ek olarak gerçekdışı söylemler üzerinden açıktan hedef gösteriliyorlar.

Son olarak Suriye’de demokratikleşme (!) adına yaşanan zulümleri kamuoyu olarak izliyoruz. Peki, daha önce Arap Aleviler ve Sünniler arasındaki ilişkiler nasıl bir seyir izliyordu? Bugün özellikle Suriye’de halklar arasında yaratılan düşmanlığın kaynağını neye bağlıyorsunuz? Batı politikalarının buradaki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şu bir gerçek ki, tüm Alevilerin Esad rejimini destekledikleri, Sünnilerin ise muhalifleri destekledikleri doğru değildir. Buradaki mesele salt Esad rejiminin ayakta kalması veya devrilmesi meselesi değildir; bizler esas olarak “meydana gelecek bir çöküntü gerçek muhaliflerin politikalarına nasıl etki edecektir, uzun süreli bir iç savaş tehlikesine bağlı olarak halkların birbiriyle boğazlaşacağı ve bunun salt o coğrafya ile sınırlı kalmayıp bu ülkede de etkilerinin görüleceği bir süreci nasıl engelleyebiliriz” gibi sorulara cevap aramak durumundayız.

Suriye’de silahlı mücadele yürüten tüm “muhalif” unsurlara bakın, yaptıkları propagandaların içeriğinde “Allahuekber” nidalarından başka bir şey göremezsiniz. Muhtemel bir Esad yenilgisinden sonra bu kesimler mi demokratikleşmeyi sağlayacaklar? Suriye Sünnilerinin önemli bir kısmı bu gerçeği biliyor. Onlar Esad rejimine bayrak açmış değiller. Öyle olsa zaten bu mesele şimdiye kadar çoktan bitmişti. Bu “muhalif” grupların o coğrafyada özgürlük demokrasi gibi kaygılar güttüklerini söylemek çok güçtür. Türkiye’de de Suriye’de de halklar bu gerçeği görüyorlar ki, büyük bir kesim böyle bir savaşa karşı çıkıyor. Bu kadar medya manipülasyonu bile onları ikna edememiştir. Sınırın her iki tarafında da aynı mezheplerden ve aynı etnik benliklerden insanlar var ve bu insanlar ortak duyguları paylaşıyorlar.

Baktığımızda Türkiye kamuoyu savaş karşıtlığını olması gerektiği düzeyde bir insani boyut ile değerlendirmekten çok, orada gelişen düşmanlığın ve güvencesizliğin ülke için istikrarı bozan ve dolayısı ile refahı azaltan etki yaratacağı korkusunu daha mı ön plana çıkarıyor?

Bunun aksini düşünmek zaten romantiklik olur. İnsanlar kendi yaşam alanlarını tehdit eden bir şey olduğunda ancak karşı çıkma pozisyonu alıyorlar. İktisaden veya sosyo-kültürel açıdan zarar görme ihtimali olduğunda ses çıkarıyorlar. Asıl mesele politik önderliklerin ne zaman ne tür tavır takınacaklarıdır. Türkiye’de sol örgütlenmeler kim bölgelerde bazı eylemlerde bulundular. Ancak merkezi bir eylem halinde tüm örgütlerin bir araya geldiği kitlesel bir eyleme de şahit olamadık. Bu konuda büyük bir bocalama yaşandı. İstanbul, Ankara gibi şehirlerde yüz binlerce insan bir araya gelip “emperyalist müdahaleye hayır, rejimin değişmesinin ne olduğu belirsiz bu silahlı güçler eliyle olmasına hayır” demelidir. Öte yandan Suriye’de önemli bir muhalif damar olduğu da hatırlanmalıdır. (Ortadoğu’nun kalbi Mısır’dır, ama bir kalbi de her zaman Suriye’dir. Arap entelektüel yapısının önemli bir temsiliyetini oluşturur. Suriye’de komünist hareket de yıllarca çok güçlüydü. Ayrıca Suriye’nin içerde otoriter yapısına karşın dışarıya karşı ilerici bir misyon yüklendiği, Ortadoğu’da büyük emperyal güçlere karşı direnen konumu da unutulmamalıdır.) Burada da orada da kitlelerin bir araya gelip savaşa, yıkıma, kana ve şiddete karşı çıkan ortak vicdanı oluşturması gerekiyor.

Suriye’de BAAS gibi hareketlerin bu emperyalist müdahaleye karşı tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

1963’te BAAS tek parti olarak iktidara geldi. 1970’te ise Hafız Esad bir darbe ile mutlak egemenlik sağladı. Bu süreçten sonra BAAS’ın iç politikadaki etkinliği giderek aşındı. Dış politikada Lübnan ile Filistin ile birlikte hareket ediyor. Bugün İran’ın Suriye’yi yalnız bırakmamasındaki en büyük neden yine bu politik dayanışmadır. Emperyal güçlerin bu bölgede at koşturmasının önünde bir engeldi BAAS, diğer yandan İsrail karşıtı politikalarda etkin bir konumdaydı. Birçok sol hareketten insanın gidip sığınacağı liman olarak kullandığı bir yerd. Dış politika olarak büyük etkinlik yaratırken, içerde BAAS direniş kanallarını giderek yitiriyor. Bugün itibarıyla BAAS’ın tek başına bu sürece bir açılım getirmesi çok beklenemez. Suriye’de, Suriye Komünist Partisi’nden, sol cepheden ve değişik gruplardan insanların bir araya gelip toplumsal bir uzlaşa sağlaması öngörülüyor. Zaten olması gereken de budur. Oradaki muhalif kitlelerin uzlaşarak bu dönüşümü gerçekleştirmesi gerekiyor.

Alevi açılımı kapsamında yapılan çalışmalarda alevi kimliğinin yeniden ve Sünni bakış açısıyla tanımlanmaya çalışıldığını gördük. AKP asıl olarak bu açılımlarla ne yapmayı amaçladı sizce? Nusayriler bunun neresinde kendini muhatap kabul ediyorlar?

Öncelikle açılım dedikleri şeyle ne yapılmak isteniyor ona bakmak lazım. Siz bir topluluğu, onun iradesi dışında tanımlamaya kalkıyorsunuz. Öncelikle bu bir ayıptır. Alevinin kim olduğunu, Aleviliğin ne olduğunu o topluluğa ait olan özneler ortaya koyarlar. Açıkça ortada duran bir gerçek var ki; burada havanda su dövüldü. O kadar çalıştay o kadar diyalogdan ne çıktı? Hala cemevinin ibadethane olup olmaması konusunda bile net bir tutum

sergilenmiyor, sanki orası bir kültürevi hükümet için. Bu hükümetin üzerine düşen bir vazife değil ki. İnsanlar burası benim ibadethanem diyorlarsa ve bu benim ibadet biçimim diyorlarsa, başka hangi kişi bunu tartışacak haddi kendinde bulabilir ki? Kaldı ki hiçbir dinsel topluluğun devlet tarafından tanınmasına ihtiyacı yoktur. Laik bir devlette böyle bir tanımlama olmaz. Kamu hukuku esaslarını ihlal etmeyen her kişi her topluluk istediği şekilde dinsel ibadetini gerçekleştirebilir. Devlet tüm bunlara karşı kör olmalıdır. Ama Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir kurum var, görevleri Sünni İslam gereklerini yerine getirmek ve o yönde toplumu aydınlatmak. Sonra kendi gücüne güvenerek kararlar veriyor; şu sapkın, bu zındık diye. Halbuki anayasaya göre de herkesin din ve vicdanı çerçevesinde bu konulara bakmak gerekiyor.

Söylenecek sözün eyleme dönüşmesi gerekiyor. Türkiye toplumunun Sünni İslam çerçevesinde muhafazakarlaştırılma çabalarına karşı demokratik ve laik değerleri esas alan bir yurttaşlık anlayışıyla karşı çıkmak gerekiyor. Bu yüzden hafta sonu yapılacak olan Alevi mitingi de bu yaşanan gelişmeler ışığında önemli bir uyarı niteliği taşıyacaktır. Toplumun sesinin kısılmasına ve haklarının gasp edilmesine karşı vereceği tepki, geleceğin barış ortamını inşa etmede önemli aşamalardan biri olabilir.

Hakan Mertcan kimdir?

Ankara Üni. Hukuk Fak. araştırma görevlisi. Modernleşme, sekülerizm ve laiklik konularında çalışmalar yapmakta, doktora çalışması bağlamında Türk modernleşme sürecinde Arap Alevilerin siyasal iktidarla ilişkilerini incelemektedir. "Bitmeyen Kavga Laiklik: Türkiye'de Din-Devlet-Diyanet" başlıklı yeni bir kitabı bulunmaktadır.

Dosya Yazıları
- Gerici, Baskıcı Uygulamalara ve Asimilasyona Karşı Özgürlük Mücadelesi (Giriş Yazısı)
- Türkiye'de Alevilik Sorunundan Daha Büyük Bir Sunilik Sorunu Var! (Ali Murat İrat ile söyleşi)
- Turan Eser: Mücadelemiz gerçek bir laiklik için
- Pınar Ecevitöğlü - Alevi Sorunu, Baskılarla Artan Bir Devlet Sorunudur!